doi:10.5937/pramed1702057D

STRUČNI RADOVI

RASPROSTRANJENOST UPOTREBE PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI I NJENA POVEZANOST SA SOCIOEKONOMSKIM KARAKTERISTIKAMA STUDENATA

KORESPONDENT

SLAĐANA ĐURIĆ

Medicinski fakultet Univerziteta u Prištini, Kosovska Mitrovica

djuricigor1@gmail.com

AUTORI

Slađana Đurić1, Momčilo Mirković1, Danijela Ilić1, Jovana Milošević1

1Univerzitet u Prištini, Medicinski fakultet, Katedra za preventivnu medicinu, Republika Srbija

SAŽETAK

Mladost je kritičan uzrast za početak eksperimentisanja sa alkoholom i duvanom, pri čemu se kao motivi navode socijalni prestiž, samopotvrđivanje, rasterećenje od teskoba, izraz bunta protiv autoriteta i važećih socijalnih normi. Konzumiranje akohola i duvana u periodu formiranja ličnosti dovodi do trajnih poremećaja ponašanja dok biološke osobenosti mladih determinišu brži razvoj zavisnosti od ovih supstanci u odnosu na odrasle. Osim toga, izrazito je ugrožena socijalna pozicija mladih i pozicija njihovih porodica. Cilj rada bio je da se oceni prevalenca upotrebe duvana i alkohola među studentima Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, odnosno utvrdi povezanost ovih navika i demografskih i socijalno-ekonomskih karakteristika studenata. Istraživanje je urađeno kao studija preseka na reprezentativnom uzorku studenata Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, u martu i aprilu 2011. godine. Istraživanjem je obuhvaćeno 567 ispitanika. Kao instrument istraživanja poslužio je upitnik koji je korišćen u istraživanju zdravstvenog ponašanja studenata ostalih univerziteta u Republici Srbiji u 2000-toj godini. Podaci su obrađeni metodama deskriptivne statistike a u svrhu analize podataka korišćen je hi-kvadrat test. Od ukupnog broja anketiranih studenata četvrtina (24,7%) se izjasnila da puši cigarete, dok je 91,4% naših ispitanika probalo alkohol. Da konzumira cigarete tvrdi najveća proporcija ispitanika sa Fakulteta umetnosti, studenata koja nedeljno dobija od 4001-5000 dinara, kao i ispitanika koji su „Ne naročito“ zadovoljni izborom fakulteta. Alkohol konzumira najveća proporcija ispitanika muškog pola i studenata čiji je nedeljni džeparac od 2001-3000 dinara.

Ključne reči: studenti, konzumiranje alkohola, konzumiranje duvana

UVOD

Mladost se, u savremenoj stručnoj literaturi, smatra periodom optimalnog zdravlja i najvećih bioloških mogućnosti, sa niskim stopama mortaliteta i morbiditetom u kome preovladavaju prolazna akutna stanja a stope hroničnih oboljenja su niske. Međutim, mladi su, istovremeno, najosetljivija grupacija stanovništva koja je pod opterećenjem tzv. „socijalnog morbiditeta“. Reč je o bolestima koje su posledica rizičnog ponašanja i čiji je početak, veoma često, vezan baš za ovaj uzrast.

Bolesti zavisnosti zauzimaju dominantno mesto među „modernim bolestima“ 21. veka. One su prisutne širom sveta, u svim slojevima društva, među pripadnicima oba pola, i sve se više šire među mladima. Svetska zdravstvena organizacija bolesti zavisnosti definiše kao „stanja fizičke i psihološke zavisnosti od bilo koje supstance“ (1). One imaju hroničan tok i dovode do teških poremećaja, ugrožavaju i zaustavljaju normalan psihofizički razvoj mladih. Osim toga, izrazito je ugrožena i njihova socijalna pozicija i pozicija njihovih porodica, a samim tim i bezbednost društva.

U trofaktorskoj genezi ovih „bolesti ponašanja“ koju čine individua, okruženje i agens, dominantno mesto pripada individualnom faktoru koji obuhvata nasleđe, pol, uzrast nacionalnu i etičku pripadost, rano agresivno ponašanje, nizak nivo životnih veština, stavove, motive, hedonistički odnos prema životu, postojanje drugih oblika rizičnog ponašanja i verovanje da porodica i društvo tolerišu upotrebu psihoaktivnih supstanci (2). Faktori sredine koji doprinose razvoju ovih bolesti među mladima su nedostatak roditeljske supervizije, neadekvatno roditeljstvo, roditelji-konzumenti psihoaktivnih supstanci, negativni uzori među vršnjacima i medijskim ličnostima, slaba kaznena politika, laka dostupnost ovih supstanci, narušene tradicionalne vrednosti društva i nedefinisani stavovi društva prema ovim bolestima (3). Droga kao agens, odnosno njena farmakodinamska svojstva i psihofarmakološki efekti utiču na izbor psihoaktivne supstance. Neke osobe žele da postignu bekstvo od realnosti, odmor i san pa se odlučuju za hipnotike ili analgetike, dok se drugi opredeljuju za psihostimulanse sa željom da smanje strah, unutrašnju napetost i nezadovoljstvo, dožive relaksaciju i osećaj prijatnosti (4).

Prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti koju je propisala Svetska zdravstvena organizacija u bolesti zavisnosti (kategorisanih kao F 17 u okviru ove klasifikacije) spadaju mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja nastali usled upotrebe alkohola, opijata, kanabiola, sedativa i hipnotika, kokaina, drugih stimulansa uključujući kofein, duvan, isparljive rastvarače, halucinogene i druge psihoaktivne supstance (5).

Konzumiranje cigareta po svojoj rasprostranjenosti i intenzitetu zavisnosti, kao društveno prihvatljiv način ponašanja, spada među najčešće i najteže oblike zavisnosti. To je najranija, najrasprostranjenija i društveno najprihvatljivija loša navika čoveka uz epitet u XX-om veku da je to „jeftino i legalno drogiranje“ (6).

Mladost je kritičan uzrast za početak eksperimentisanja sa duvanom, pri čemu se kao motivi navode socijalni prestiž, samopotvrđivanje, rasterećenje od teskoba, izraz bunta protiv autoriteta i važećih socijalnih normi. Sa pušenjem se, najčešće, počinje iz radoznalosti, želje za eksperimentisanjem, želje da se izgleda starije i da se na takav način uđe u svet odraslih, oponašajući ih pogotovo ako roditelji puše. Uzrok je često i pritisak vršnjaka, potreba da se bude prihvaćen od „svoje“ grupe, da se telesna težina drži pod „kontrolom“, podigne nivo samopoštovanja, ostavi povoljan utisak na suprotan pol ili, pak, privlačna reklama i shvatanje da je to normalno i „cool“ (7). Mnogi dokazi ukazuju da početak pušenja u periodu mladosti povećava verovatnoću od razvoja zavisnosti, nastavljanja pušenja u adultnom dobu, kao i verovatnoću dugogodišnjeg pušenja veće količine cigareta dnevno (8). Biološke osobenosti mladih determinišu brži razvoj zavisnosti nego kod odraslih, što je uslovljeno povećanom osetljivošću na udruženi efekat nikotina i acetaldehida (9).

Procene Svetske zdravstvene organizacije s početka 21. veka govore da u svetu duvan puši 1 milijarda muškaraca (oko 35% u razvijenim i oko 50% muškaraca u zemljama u razvoju) i 250 miliona žena (oko 22% u razvijenim i 9% žena u zemljama u razvoju) (6). Pušenje predstavlja najveći pojedinačni preventabilni faktor bolesti, nesposobnosti i smrtnosti u svetu. S obzirom da u duvanskom dimu postoji oko 4000 štetnih supstanci od kojih je 40 kancerogeno (10) pušenje je odgovorno za 30 do 40% smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti, uzrokuje osam puta veću učestalost hroničnih opstruktivnih bolesti pluća i doprinoseći je faktor rizika za mnoge vrste maligniteta (11). Duvan ubija više nego AIDS, legalne i ilegalne droge, saobraćajne nesreće, ubistva i samoubistva u kombinaciji. Svakog dana više od 13 200 ljudi širom sveta umire zbog konzumiranja duvana, odnosno njegovih posledica. To rezulira smrću 5 miliona osoba godišnje. U zemljama članicama Evropske Unije godišnje umire oko pola miliona ljudi, pre svega zbog karcinoma pluća čija je direktna korelacija sa pušenjem duvana dokazana (1, 12). Procenjuje se da će do 2030. godine pušenje biti odgovorno za deset miliona smrti u svetu, (od čega 70% u zemljama u razvoju). Kao faktor rizika koji doprinosi strukturi DALY-ja u svetu za 2000. godinu pušenje ima rang 4, u razvijenim zemljama sveta rang 1 za muškarce i rang 4 za žene (13). U opterećenju bolestima u Srbiji njegovo učešće kao faktora rizika iznosi 84% (14). Prema rezultatima Istraživanja zdravlja stanovništva Srbije svaki treći odrasli stanovnik Srbije (33,6%) je u 2006. godini svakodnevno ili povremeno pušio duvan. U odnosu na prethodno istraživanje iz 2000. godine prevalencija pušenja duvana smanjena je u proseku za 6,9%, i to kod muškaraca za 9,8%, a kod žena za 3,8% (15) . Međutim, narednih godina se nije bitno menjala (2013. godine vrednost ovog indikatora je 34,7%) (16). Kada je o mladim ljudima reč, rezultati istraživanja iz 2015. godine pokazuju da četvrtina (25%) mladih starosti 18-29 godina puši svakodnevno (barem jednu cigaretu) (17).

Konzumiranje alkohola širom sveta predstavlja društveno prihvatljivo ponašanje iako se alkoholizam nalazi na trećem mestu uzroka smrti odmah iza karcinoma i kariovaskularnih bolesti (13). U našoj kulturi alkohol je lako dostupan a njegova upotreba predstavlja jedan poseban model ponašanja, smatra se normalnim delom svakodnevnice i neizostavnim delom društvenih događaja i zbivanja.

Savremene analize pokazuju da mladi čine rizičnu populaciju za zloupotrebu alkohola koja sa alkoholom počinje da eksperimentiše u periodu rane adolescencije i rano stvara naviku pijenja, tako da učestalost konzumiranja raste sa uzrastom. Kao uzroci konzumiranja alkohola najčešće se navode: tradicija i običaji, alkoholizam u porodici, usamljenost, slab uspeh u školi, agresivnost, niska tolerancija na stres, imitiranje sveta odraslih, zablude, laka dostupnost, niske cene i reklamiranje alkohola (18). Mladi piju i iz radoznalosti, zbog afirmacije u grupi vršnjaka, lakše komunikacije, porodičnih problema, neraspoloženja, traganja za senzacijama, u cilju postizanja zadovoljstva i izbegavanja neprijatnosti, kao i u nastojanju da lakše reše svoje razvojne probleme (19). Upotreba alkohola mladima pruža privremeni i kratkotrajni osećaj sigurnosti, hrabrosti i boljeg raspoloženja. Međutim, njegovo konzumiranje u periodu formiranja ličnosti dovodi do trajnih poremećaja ponašanja i predisponira razvoj psihopatologije u odraslom dobu (20).

Istraživanja Svetske zdravstvene organizacije upozoravaju da poslednjih dvadeset godina nivo konzumiranja alkoholnih pića opada u razvijenim zemljama, ali se zato povećava u zemljama u razvoju, posebno u zapadnom Pacifičkom regionu i u Rusiji, dok se alkohol znatno manje konzumira među stanovništvom Afrike, istočnog Mediterana i jugo-istočne Azije (21). Statistički podaci ukazuju da u svetu ima 150-250 miliona alkoholičara, što čini 2,5-3,5% svetske populacije. U strukturi DALY-a u svetu za 2000. godinu alkoholizam zauzima rang 5 (22), a u Srbiji rang 3. U Srbiji je 2006. godine svakodnevno konzumiranje alkoholnih pića bilo prisutno kod 3,4% stanovništva (23). Više od polovine mladih uzrasta 15–29 godina, je tada, stalno ili povremeno konzumiralo alkohol (23), što daleko prevazilazi prosek koji postoji u zemljama Evropske Unije (24,25). Ukupan broj mladih koji ne konzumira alkoholna pića (44,3%) smanjen je u odnosu na 2000. godinu (58,7%) za 14,4% (24). Prvi kontakt sa alkoholom mladi imaju još u osnovnoj školi, a do pojave prvih simptoma zavisnosti prolazi prosečno osam godina (20).

CILJ RADA

Cilj rada bio je da se oceni prevalencija upotrebe duvana i alkohola meću studentima Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, odnosno utvrdi povezanost ovih navika i demografskih i socijalno-ekonomskih karakteristika studenata.

MATERIJAL I METODE

Istraživanje je urađeno kao studija preseka na reprezentativnom uzorku studenata Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, u martu i aprilu 2011. godine.

Kao izvor podataka za formiranje uzorka poslužio je spisak studenata koji su školske 2010/2011. godine upisani na fakultete Univerziteta u Prištini, a kojim raspolaže pravna služba Rektorata Univerziteta u Prištini. Od ukupnog broja studenata (8113) u uzorak je ušlo 7% ispitanika što iznosi 567 lica. Reprezentativnost uzorka je određena po nomogramu (7%, cca 1000 studenata) (26).

Kao instrument istraživanja za prikupljanje podataka poslužio je upitnik koji je korišćen u istraživanju zdravstvenog ponašanja studenata ostalih univerziteta u Republici Srbiji, koje je pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja i Ministarstva prosvete Republike Srbije, u sklopu projekta Svetske zdravstvene organizacije pod nazivom „Health Behavior in School - Aged Children", sprovedeno 2000. godine (27, 28, 29, 30). Za potrebe ovog rada izdvojena su pitanja (16 pitanja) koja se odnose na demografske i socioekonomske karakteristike ispitanika, odnosno pitanja koja se tiču korišćenja alkohola i cigareta od strane studenata Univerziteta u Kosovskoj Mitrovici.

Metode statističke analize. Za statističku obradu prikupljenih podataka korišćen je su program SPSS 18.0 (Statistical Package for Soscial Sience). Baza podataka je pravljena u programu Excell. Značajnost razlike odgovora ispitivana je hi-kvadrat testom. U procesu testiranja hipoteza za nivo značajnosti je uzeta vrednost 0,05.

REZULTATI

Na pitanje „Da li pušite“ četvrtina studenata (24,7%) odgovorila je potvrdno. Da konzumira cigarete izjasnila se petina ispitanika muškog (21,9%) i više od četvrtine ispitanika ženskog (26,6%) pola. Međutim, zanimljivo je da, razlika koja postoji u ovom slučaju statistički nije značajna (x^2=1,671; df=11; P=0,196).

Statistički značajna razlika po pitanju kozumiranja cigareta postoji među studentima različitih fakulteta (x^2=24,853; df=9; P=0,003). Da konzumira cigarete tvrdi najveća proporcija, više od polovine (56,3%), ispitanika sa Fakulteta umetnosti, dok je udeo pušača među studentima Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje svega 11,7%.

Učestalost upotrebe cigaraeta bila je statistički veća kod studenata koji imaju veći nedeljni džeparac (x^2=16,344; df=4; P=0,003). Više od trećine (37,9%) stu-

Tabela br. 1 Distribucija odgovora ispitanika po konzumiranju cigareta i socio-ekonomskim karakterisikama

Promenljive	Kategorije	DA LI PUŠITE? Da		Ne		Ukupno	
		br.	%	br.	%	br.	%
Pol	Muški	51	21,9	182	78,1	233	100,0
	Ženski	89	26,6	245	73,4	334	100,0
	Ukupno	140	24,7	427	75,3	567	100,0
Fakultet	Pravni	30	25,6	87	74,4	117	100,0
	Filozofski	33	35,1	61	64,9	94	100,0
	Ekonomski	6	17,6	28	82,4	34	100,0
	Učiteljski	8	22,2	28	77,8	36	100,0
	Fak. umetnosti	9	56,3	7	43,7	16	100,0
	Fak. za sport i fizičko vaspitanje	7	11,7	53	88,3	60	100,0
	Fak. teh. nauka	12	19,4	50	80,6	62	100,0
	Prirodno-matemat.	16	32,0	34	68,0	50	100,0
	Poljoprivredni	3	14,3	18	85,7	21	100,0
	Medicinski	16	20,8	61	79,2	77	100,0
	Ukupno	140	24,7	427	75,3	567	100,0
Novac za nedelju dana	Do 1000 din.	41	17,2	198	82,8	239	100,0
	1001-2000 din.	42	31,3	92	68,7	134	100,0
	2001-3000 din.	25	24,8	76	75,2	102	100,0
	3001-4000 din.	10	29,4	24	70,6	34	100,0
	4001-5000 din.	22	37,9	36	62,1	58	100,0
	Ukupno	140	24,7	427	75,3	567	100,0
Zadovoljstvo izborom fakulteta	Uopšte ne	2	25,0	6	75,0	8	100,0
	Ne naročito	18	37,5	30	62,5	48	100,0
	Uglavnom	87	28,6	217	71,4	304	100,0
	Izuzetno	34	16,5	173	83,5	206	100,0
	Ukupno	140	24,7	427	75,3	567	100,0

Tabela br. 2 Distribucija odgovora ispitanika po konzumiranju alkohola i socio-ekonomskim karakterisikama

Promenljive	Kategorije	DA LI STE IKADA PROBALI ALKOHOL? Da		Ne		Ukupno	
		br.	%	br.	%	br.	%
Pol	Muški	221	94,8	12	5,2	233	100,0
	Ženski	297	88,9	37	11,1	334	100,0
	Ukupno	518	91,4	49	8,6	567	100,0
Novac za nedelju dana	Do 1000 din.	205	85,8	34	14,2	239	100,0
	1001-2000 din.	127	94,8	7	5,2	134	100,0
	2001-3000 din.	99	97,0	3	3,0	102	100,0
	3001-4000 din.	31	91,2	3	8,8	34	100,0
	4001-5000 din.	56	96,6	2	3,4	58	100,0
	Ukupno	518	91,3	49	8,7	567	100,0

denata koji nedeljno dobijaju od 4001-5000 dinara su pušači, dok je udeo onih koji konzumiraju cigarete među ispitanicima sa nedeljnim džeparcem do 1000 dinara 17,2%.

Cigarete konzumira najveća proporcija, gotovo dve petine (37,5%) studenata koji su „Ne naročito“ zadovoljni izborom fakulteta, dok je najmanji udeo pušača među ispitanicima koji su izborom fakulteta „Izuzetno“ zadovoljni (16,5%). Razlika koja je zabeležena i u ovom slučaju statistički je značajna (x^2=15,148; df=4; P=0,004).

Da „Nikada ne pije“ tvrdi 8,6% naših ispitanika. Alkohol konzumira većina ispitanika muškog (94,8%) i više od četiri petine studenata ženskog (88,9%) pola. Razlika koja je u ovom slučaju zabeležena statistički je značajna (x^2=6,108; df=1; P=0,013).

Statistički značajna razlika po pitanju kozumiranja alkohola postoji i kada reč o količini novca koji student dobija za nedelju dana (x^2=17,492; df=4; P=0,002). Među studentima čiji je nedeljni džeparac „2001-3000 dinara“ najveća je proporcija onih koji koriste alkohol (97,0%), dok alkohol ne konzumira gotovo šestina (14,2%) studenata koji za nedelju dana dobija „do 1000 dinara“.

DISKUSIJA

Među rizičnim oblicima ponašanja mladih pušenje cigareta i konzumiranje alkohola se posebno ističu. Razlog tome je, prvenstveno, visok stepen rasprostranjenosti upotrebe ovih psihoaktivnih supstanci kao i njihov ogroman uticaj na razvoj organizma u ovoj osetljivoj fazi odrastanja (31). U našem istraživanju od ukupnog broja anketiranih studenata četvrtina (24,7%) se izjasnila da piši cigarete, dok 91,4% naših ispitanika probalo alkohol. Slični rezultati su dobijeni i Istraživanjem zdravstvenog ponašanja studenata ostalih univerziteta u Republici Srbiji, koji svedoče da više od trećine ispitanika (35%) konzumira cigarete, dok je alkohol probalo 92% anketiranih studenata (32).

Našim istraživanjem, takođe, dolazimo do zaključka da je konzumiranja cigareta i alkohola statistički značajno povezana sa sledećim demografskim i socioekonomskim karakteristikama ispitanika: fakultet koji student studira, količina novca koju dobija za nedelju dana i zadovoljstvo izborom fakulteta, odnosno varijablom pol i „nedeljni džeparac“ kada je o korišćenju alkohola reč. O uticaju demografskih i socioekonomskih karakteristika na zdravstveno ponašanje ispitanika svedoče brojni dokazi iz literature. Tako, istraživanje sprovedeno među studentima u Ankari pokazuje porast učestalosti povremenog konzumiranja alkohola sa uzrastom kod mladića sa pikom u 22. godini, a smanjenje učestalosti pijenja sa uzrastom kod devojaka (33). Prema rezultatima istraživanja sprovedenog u Zagrebu studenti nemedicinske struke imaju za petinu veću učestalost povremenog ili stalnog pijenja alkohola od vršnjaka na Medicinskom fakultetu, što govori u prilog činjenici da veći nivo znanja doprinosi smanjenju konzumiranja alkohola u ovoj populacionoj grupi. (34). Donijam je, istražujući učestalost rizičnog ponašanja među studentima medicine Univerziteta u Nigeriji, uočio značajno odgovornije ponašanje ove populacije u odnosu na vršnjake sa drugih fakulteta (35). Cimont u svom istraživanju dolazi do zaključka da kod mladih koji su zadovoljni izborom škole, postoji manja verovatnoća razvoja nekog od rizičnih oblika ponašanja (36). Takođe, autori često ističu da je upotreba alkohola među mladima karakterističnija za osobe muškog pola (37, 38, 39).

ZAKLJUČAK

Uprkos činjenici da Vlada i Ministarstvo zdravlja Republike Srbije vode intenzivnu kampanju za prevenciju pušenja na nacionalnom nivou, koja je podržana odgovarajućim zakonskim aktima (Zakon o zabrani pušenja u zatvorenim prostorijama iz 1995. i 2005. godine, Zakon o oglašavanju, Zakon o duvanu iz 2005. godine, Pravilnik o izgledu, sadržini i načinu isticanja oznake o zabrani prodaje cigareta i drugih duvanskih proizvoda maloletnim licima iz 2006. godine, Pravilnik o izgledu sadržini i načinu isticanja oznake na prevoznim sredstvima namenjenim za prevoz duvanskih proizvoda kao i o Sanitarno-higijenskih uslova tih sredstava), a koja je, između ostalog, zaslužna za smanjenje učestalosti pušenja, očigledno je da konzumiranje duvana među mladima i dalje predstavlja značajan problem koji naše društvo stavlja pred ozbiljne teškoće i iskušenja.

Kada je reč o konzumiranju alohola rezultati, takođe, nisu nimalo zavidni. Istraživači smatraju da su neki faktori nesumnjivo doprineli širenju alkoholizma među mladima. Posebno značajnim se smatra činjenica da konzumiranje alkohola u našem društvu i dalje predstavlja društveno prihvatljivo ponašanje, da ne postoji nacionalna strategija u pogledu prevencije pijenja, kao i da se postojeći zakoni o zabrani reklamiranja i prodaji alkoholnih pića maloletnicima neadekvatno i neefikasno sprovode. Osim toga, tendencija laganijeg rasta cena alkoholnih pića u poređenju sa cenama osnovnih proizvoda hrane, uticala je na dostupnost i pristupačnost alkohola mladima.

LITERATURA

1. World Health Organization. International Statistical Classification and Related Health Problems 10th Revision. Geneva: WHO, 1992.
2. National Institute on Drug Abuse (Robertson E., David S., Rao S.). Risk Factors and Protective Factors. In: Preventing Drug Abuse among Children and Adolescens. Bethesda: National Institute on Drug Abuse, 2005. Avaliable from: http://drugabuse.gov/Prevention/risk.html
3. Ljubotina D., Galić J., Jukić V. Prevalence and Risk Factors of Supstance Use among Urban Adolescents - Questionnaire Study. Croat Med Journal 2004; 45(1):88-98
4. Timotić B., Janjić M., Bašić S., Jović S, Milić Č. Socijalna medicina. Beograd: Velarta, 2000.

5. World Health Organization. Health and Health Behaviour among Young People. Geneva: World Health Organization, 2000.
6. World Health Organization. Building Brocks for tabacco control – A handbook, Geneva: World Health Organization, 2004. Avaliable from: www.who.int/tabacco
7. Ghanizadeh Sh.University students' attitude towards drugs: an exploratory study. Eastern Mediterranean Health Journal 2001;7(3):452-460. Avaliable from: www.emro.who.int/Publications/EMHJ/0703/shiraz.html
8. Alčaz S. Pušenje kao bolest zavisnosti – Supstancijalna teorija. U: Zbornik radova, Međunarodna postdiplomska škola primarne prevencije bolesti zavisnosti. Beograd: Evropski centar za mir i razoj Ujedinjenih nacija, 2003.
9. Department of Health And Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). Results from the 2004 National Survey on Drug Use and Health: National Findings (NSDUH) Series H-28, DHHS Publication No. SMA 05-4062. Rockville, MD: Office of Applied Studies; 2005. Avaliable from: https://archives.drugabuse.gov/NIDA_Notes/NNVol20N6/Tearoff.html
10. Radmilović V. Štetni sastojci duvanskog dima i svet bez duvanskog dima. U: Zbornik radova, Međunarodna postdiplomska škola primarne prevencije bolesti zavisnosti. Beograd: Evropski centar za mir i razoj Ujedinjenih nacija, 2003.
11. World Health Organization. Tobacco and The Rights of The Children. Geneva: World Health Organization, 2001.
12. European Commision. Report on the state of young people health in the European Union, A Commision Services Working paper, Febryary 2000. Available from: URL http//www.Europa.eu.int
13. World Health Organization. World Mortality in 2000, Life Tables for 191 Countries. Geneva: World Health Organization, 2002.
14. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije. Strategija javnog zdravlja Republike Srbije-Nacrt. Beograd: Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, 2005.
15. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije. Istraživanje zdravlja stanovnika Republike Srbije. Beograd: Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, 2007.
16. Ipsos Strategik Marketing. Istraživanje zdravlja stanovnika Republike Srbije, Izveštaj. Beograd: Ipsos Strategik Marketing, 2013.
17. Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut". Rezultati istraživanja o efektima i stavovima u vezi sa Zakonom o zaštiti stanovništva od izloženosti duvanskom dimu. Beograd: Institut za javno zdravlje Srbije, 2015. Dostupno на: http://www.batut.org.rs/download/publikacije/Rezultati%20istrazivanja%20duvanski%20dim%202015.pdf
18. Radovanović Z. ur. Najčešće bolesti i povrede-epidemiologija, etiologija i prevencija. Beograd: Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, CIBID, 2005.
19. Engels R. C., Knibbe R. A. Young peoples alcohol consumption from a European perspective: risks and benefits. European Journal of Clinical Nutrition 2007;54: 52-55.
20. Stanković Z. Alkoholizam mladih. U: Zbornih radova, Međunarodna postdiplomska škola primarne prevencije bolesti zavisnosti. Beograd: Evropski centar za mir i razvoj Ujedinjenih nacija, 2003.
21. World Health Organization. Neuroscience of Psychoactive Substance Use and Dependence. Geneva: World Health Organization, 2004. Avaliable from: www.who.int
22. World Health Organization. Basic Indicators for 191 Contries. World Health Report. Geneva: World Health Organization, 2002.
23. Institut za javno zdravlje Srbije „dr Milan Jovanović Batut". Zdravlje stanovnika Srbije – analitička studija 1997 – 2007. Beograd: Institut za javno zdravlje Srbije, 2008.
24. Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut. Zdravlje mladih u Republici Srbiji, finalni izveštaj. Beograd: Institut za javno zdravlje Srbije, 2009.
25. Evropska agencija za rekonstrukciju. Istraživanje zloupotrebe psihoaktivnih supstanci među adolescentima u Srbiji 2006. godine. Beograd: Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, 2007.
26. Petrović R. Nomogram za određivanje optimalnog uzorka. Niš, 1986.
27. Nutbeam D. Health promotion glossary. Health Promotion International. Oxsford University Press, 1998; Vol.21,N°2,88-90.
28. World Bank Organization. Children Development. In: Human Development Network. Washington: World Bank Organization, 2006; vol 1 (4).
29. World Health Organization. Education for Health, Manuel of Health Edukation in Primary Health Care. Geneva: WHO, 1988.
30. Di Clemente R. Adolescents at risk: A genaretion in jeopardy. In Handbook of adolescent health risk behavior. New York: Panun pres. 1996.
31. Mari M. Socio-demographic factors and substance use in adolescence. Population. 2011; 49(2): 91 113.
32. Ilić D., Janković Z., Paunović M. Zdravstveno ponašanje studentske omladine, u: Zdravstveno ponašanje studentske i srednjoškolske omladine. Zbornik. Stručno-naučni skup. Zlatibor, 2000.
33. Oksuz E., Malhan S. Socioeconomic factors and Health Risk Behaviors among Univesity Students in Turkey. Croat Med J. 2005; 46(1):66-73.
34. Trkulja V., Živčec Z., Ćuk M., Lacković Z. Use of Psychoactive Substances among Zagreb University Medical Students. Croat Med J. 2003; 44(1):50-8.
35. Daniyam C., Agaba P., Agaba E. Sexual behavior of medical students: A single institutional survey. Afr Health Sci. 2010; 10(2): 150–153.

36. Ciment J. WHO study examines teenage health in 28 countries. BMJ. 2000; 320 (7232): 402. Avaliable from: www.bmj.com
37. Chassin L., et al. Adolescent Substance Use, in R. M. Lerner, L. Steinberg (eds.), Handbook of Adolescent Psychology (Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc). 2004; 665-696.
38. Hibbel B., et al. The 2007 ESPAD Report – Substance Use among Students in 35 European Countries. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, CAN, 2009.
39. Kosić D., et al. Evropska agencija za kontrolu droga i bolesti zavisnosti (EMCDDA) Srbija – Pregled za zemlju 2009. Luksemburg: Publications Office of the European Union, 2009.

ENGLISH

PREVALANCE OF THE USE OF PSYCHOACTIVE SUBSTANCES AND ITS CONNECTION WITH THE SOCIOECONOMIC CHARACTERISTICS OF STUDENTS

Slađana Đurić1, Momčilo Mirković1, Danijela Ilić1, Jovana Milošević1
1Medical Faculty University in Pristina, temporarily located in Kosovska Mitrovica, Department for Preventive Medicine, Republic of Serbia;

SUMMARY

Youth is a critical age to begin experimenting with alcohol and tobacco, whereby social prestige, self-assertion, relaxation from difficulties, the way of showing rebellion against authority and valid social norms are cited as motives. Consumption of alcohol and tobacco during the period of personality formation leads to permanent behavioral disorders, while the biological characteristics of young people determine the faster development of addiction to these substances regarding to adults. In addition, the social position of young people and the position of their families are extremely jeopardized. The aim of the study was to evaluate the prevalence of tobacco and alcohol use among students of the University of Pristina with a temporary headquarters in Kosovska Mitrovica, i.e. to establish the connection between these habits and the demographic and socio-economic characteristics of the students. The research was done as a cross sectional study on a representative sample of students of the University of Pristina with a temporary headquarters in Kosovska Mitrovica, in March and April 2011. The survey covered 567 subjects. The questionnaire served as a research instrument, the same that was used in researching the health behavior of students from other universities in the Republic of Serbia in 2000. The data were processed using descriptive statistics while the hi-square test was used to analyze the data. Out of the total number of surveyed students, a quarter (24.7%) answered that they were smoking cigarettes, while 91.4% of our respondents tasted alcohol. The highest proportion of respondents from the Faculty of Arts claims to consume cigarettes, students who get 4001-5000 dinars per week, as well as respondents who are "not particularly satisfied" with the their choice of faculty. The highest proportion of male students and students whose weekly pocket is from 2001 to 2000 dinars consume alcohol.
Keywords: students, alcohol consumption, tobacco consumption